ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 187 ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Երեքշաբթի 3 Նոյեմբերի **1887** Երեքշաբթի 3 Նոյեմբերի ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 187

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ., ամիսը՝ 1 ռ. 50 կ., համար՝ 5 կոպէկ։
Բաժանորդ գրվում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը։

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ» կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը։ Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուներով։ Յայտարարութիւնների տունն 2 կ., ընկալմների համար կրկնապատիկ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԹԵՐԹԸ
Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ո Ւ Մ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1888** ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

(Հինգերորդ տարի)

Կը հրատարակուի նոյն ծրագրով և ծրագրով

Խմբագրութիւնը կը ստանայ և սեպհական հեռագիրներ

Տարեկան գինն է **10** ռուբլի, վեց ամսուան՝ **6** ռուբլի, հատով՝ **5** կոպ.
Եւրոպայի, Թիւրքիայի, Ամերիկայի և այլ հեռաւոր երկիրների բաժանորդները վճարում են տարեկան 30 ֆրանկ։

Բաժանորդ են գրվում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից միայն։

Թիֆլիսում բաժանորդ ենգրվում միմիայն «Նոր-Դար»-ի խմբագրատանը։

Խմբագրատունը գտնվում է Գոլովինսկի Պրոսպեկտի վերայ, Թիֆլիսի ժողովարանին (կլուբին) կից՝ Զուբալովի տանը։

Օտար քաղաքներից դիմում են խմբագրութեան՝ Тифлисъ, въ Редакцію ежедневной газеты «НОРЪ-ДАРЪ» կամ Tiflis (Caucase) Rédaction du journal «Nor-Dar».

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ПОДПИСКА и ОБЪЯВЛЕНІЯ ежедневной армянской газеты «НОРЪ-ДАРЪ» принимаются исключительно въ конторѣ редакціи: Головинскій просп., домъ Зубалова, возлѣ помѣщенія Тифлисскаго Собранія.

ИНОГОРОДНЫЕ АДРЕСУЮТЪ СВОИ ТРЕБОВАНІЯ: ВЪ ТИФЛИСЪ, ВЪ РЕДАКЦІЮ «НОРЪ-ДАРЪ».

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նոյեմբերի երկուսը։
Ք ր ո ն ի կ ո ն.—Լուրեր։ «Նոր-Դար» լրագրի խմբագրութեան։
Թ ղ թ ա կ ց ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր.—Սղնախ։ Նամակ Ամերիկայից.—Ռւսար։
Ք ա ղ ա ք ա կ ա ն.—Լուրեր։
Խ ա ռ ն Լ ո ւ ր ե ր։
«Նոր-Դար»-ի հեռագիրներ։
Յ ա յ տ ա ր ա ր ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր։

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ ԵՐԿՈՒՍԸ

Նոյեմբերի 2-ին առաւօտուանից բաւականին մեծ բազմութիւն խռնուած էր քաղաքիս կլասիկական գիմնազիոնի բակում և նրան կից փողոցում։ Այդ օրուանից սկսուեց զինուորագրութեան կոչուածների ընտրութիւնը։ Կովկասը նուաճելուց յետոյ՝ առաջին անգամ զինուորագրութեան կոչուելով Կովկասի բնակիչները, մեր երկրի կեանքն էլ նոր զարկ է ստանում և նոր ընթացքով պիտի գնայ։ Թէպէտև ճշմարիտ է, զինուորագրութիւնը առաջին անգամն է գործ դրվում մեր երկրում, ուրեմն և դժուար պիտի լինէր մեզ համար կանխօրէն մի որ և է կարծիք յայտնելու մեր երկրացիի զինուորական յատկութիւնների և ընդունակութեան մասին, բայց պատերազմի դաշտը մեր երկրին միշտ մօտիկ լինելով, մեր երկրի զաւակը վաղուց հոտը վաղուց ճանաչում է և իւր ազատ կամքով շատ անգամ մտել է կռւի և ընկել պատերազմի դաշտում։ Չենք քրքրում հայերի դարևոր անցեալը, այլ Կովկասի վերջին 80-ամեայ պատմութիւնը թերթելով, կարող ենք վստահութեամբ ասել, որ մեր երկրացին կը լինի քաջ, հաստատող և դրութիւնը լաւ ըմբռնող զինուոր։ Հայը իւր սուրբ հաւատը իւր կուրծքում և այդ կողմից կը կատարէ ճշտութեամբ և պատւով իւր պարտքը դէպի Կայսերական Գահը, դէպի իւր Թագաւորը։ Այն օտարները, որոնք հայերին հրեաների հետ են համեմատում գրեթէ նման ճակատագրին նրանց ենթարկուած տեսնելով, շուտով աւելի կուննեան տեսնելու, թէ ինչպէս չարաչար սխալուել են, հայերին թուլամորթ կարծելով.

Ընդհանուր զինուորագրութիւնը և մի լաւ միջոց է մեր երկրի բնակիչներին ծմրութիւնից և հեշտասիրութիւնից զգաստացնելու, կարգ ու կանոն վարժեցնելու։

Երկիրս զարգանալով պէտք է որ երկրի բնակիչները, իբրև կայսրութիւն հպատակներ, իբրև պետութեան անդամներ, հետզհետէ ճանաչեն իրենց պարտքը և ուղղորէն կատարել։ Զինուորութիւնն էլ մի քաղաքական պարտաւորութիւն է. տուք զկայսերն կայսեր և Աստուծոյն Աստուծոյ։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Ս. Էջմիածնի միաբան՝ գերապատիւ Գրիգոր եպիսկոպոս Աղափիրեանցը առաջարկուած է Վրաստանի և Իմերէթի թեմի առաջնորդութեան պաշտօնին։ Սրբազան Աղափիրեանցը համալսարանական է, գիտնականի անուն ունի. խօսում է լաւ ռուսերէն, նոյնպէս գերմաներէն և ֆրանսերէն։ Նրա համար ասում են, որ լաւ քարոզիչ է և թէ յայտնի է բոլոր եպիսկոպոսների մէջ եկեղեցական երգերի հմտութեամբ և իւր ձայնով։

—

Տեղական ռուս թերթերը հաղորդել էին, որ «Մեղու»ի խմբագիր պ. Պետրոս Սիմէօնեանցը գնացել է Էջմիածին՝ Վեհ. Կաթողիկոսի հրամանով «Արարատ» ամսագրի խմբագրութիւնը ստանձնելու և այդ լուրի հետ եղել էին մի քանի մանրամասնութիւններ, որոնք վերաբերում էին «Արարատ» թերթի հրատարակութեան կազմակերպութեանը։

Պ. Պետրոս Սիմէօնեանցը Թիֆլիսումն է դեռ և այս քանի օրերումս կը մեկնի Էջմիածին։ Վաղուց է առաջարկած պ. Պ. Սիմէօնեանցին «Արարատ» ամսագրի խմբագրի պաշտօնը, բայց դեռ գործը վերջնական լուծումն ստացած չը լինելով, մենք այդ մասին ոչինչ լուր չը հաղորդեցինք։ Պ. Պ. Սիմէօնեանցը յանձն է առել «Արարատ»ի խմբագրութիւնը մի պայմանով, այն է՝ որ աշխատակիցները վարձատրուեն։ Այդ միջոցով կարելի է, իհարկէ, «Արարատ» ամսագիրը դարձնել այն՝ ինչ որ պէտք է լինի և ինչ որ ցանկանում է ինքը պ. Սիմէօնեանցը, որ լինի։

—

Մեզ գրում են.—Հասաւ արդէն օրը, երբ Կովկասի չաստ ահղերում զինուորութեան կոչեալները, պիտի մտանան վիճակահանութեան։ Թէ մեր վիճակի Հայոց կոնսիստորիան ո՞րքան նպաստեց այդ գործին, բաւական է միչել, որ 6—7 ամիսների ընթացքում կոնսիստորիան հասցրել է 2500-ից աւել վկայականներ, թէ մատեաններում եղեցած և թէ քննութեամբ առաջացածներով։ Այս նրանից է, որ կոնսիստորիան ծառայողների թիւը աւելացրեց և ոժերն ալղլխով կրկնապատկեց։

—

Սոյն համարում հրատարակում ենք վաճառականների կողմից խմբագրութեանս ուղղած մի բողոքագիրը, որ ուղարկել է մեզ տպագրութեան համար քաղաքիս հայ վաճառականներից մինը։ Զիջանով հայ վաճառականի խնդրին, խմբագրութիւնս հրատարակում է այդ բողոքագիրը, կրճատած և խիստ դարձուածքները բաց թողնելով։

Խմբագրութիւնս արդէն իւր կողմից վաճառական դասակարգի մասին սկըսած լինելով խօսելու, սոյն մասնաւոր բողոքագրի վերաբերութեամբ ինքը չեզոք է մնում, թողնելով պատասխանատուութիւնը հայ վաճառականի վերայ։ Այնու ամենայնիւ պէտք է ասենք, որ բողոքագիրը հարկաւոր էր նախ ուղարկել այն թերթին տպագրութեան, որ առիթ է տուել այդ բողոքը գրելու, համա, մեր կարծիքով, այդպիսի դէպքերում բողոքը կամ բողոքողները պէտք է իրենց անուն ազգանունները չը ծածկեն հայ վաճառական անուան տակ։ Այն հայ վաճառականները, որոնք իրենց դասակարգի դէմ գրած յօդուածից դժգոհ են, կարգն այն է, որ հրապարակ գուրս գան իրենց ստորագրութեամբ, առանց դիմակի։

—

«Նոր-Դար»-ի անցեալ համարներից մէնում արդէն հաղորդել էինք, որ քաղաքի խրատատու-բժիշկների և ոչ-խրատատու նշանաւոր բժիշկներ պէտք է քննէին Քուռի ջրի կազմութիւնն ու քաղաքային Ջրմուղի ջրի առողջարարութիւնը։ Այս մասնաժողովի անդամ բժիշկներից եօթը բացարձակապէս յայտնել են, որ պէտք է փակել Քուռի բոլոր էջքերն էլ թէ աջ և թէ ձախ ափից՝ օրէնսդրականից ներքև։ Մնացած ութ բժիշկներն չատ խիստ են գտնում այդ կարգադրութիւնը վարչական տեսակէտից, թէև առողջապահական կողմից նրանք էլ համաձայն են, որ Քուռի ջուրը, քաղաքում, չատ կեղտոտ է. ուստի նրանք առաջարկում էին փակել միայն ամենակեղտոտ էջքերը (սպուսկ), իսկ այնուհետև կամաց-կամաց և միւսները։ Քուռի աջ կողմի էջքերը քննելու համար կազմուած էր մի մասնախումբ՝ Շահ-Պարոնեան, Արսէմեւ և Բեշակով բժիշկներից, որոնք հոկտեմբերի 29-ին քննելով գտան ևս բաց միայն Մեծ Վօգուզօգնից, Միրզոևի և Մնացականեան կամրջի մօտի երեք էջքերը, միաձայն այն եզրակացութեան եկան, որ անհրաժեշտ է փակել նրանց, աչքի առաջ ունենալով, որ, ինչպէս հաղորդում է «Нов. Об.»-ն, չափազանց կեղտոտվում են գրանք արտաքնոցներից և գործարաններից, սակայն անհրաժեշտ համարելով, որ Ջրկիրներին թոյլ տրուի Մաղաթօվի կղզու հիւսիսային անկիւնում գետի մէջ ափից ջուր առնելու։

—

ՍՂՆԱԽԻՑ. Մի ամբողջ շաբաթ սղնախցիներս արեգակի երես չ'տեսանք։ Երկինքը ծածկուած էր ամպերով և տեղում էր եռսր անձրև։ Այժմ եղանակները բոլորովին փոխուեցան, անձրևային օրերին հետևեցին պարզ օրեր։

—Տեղիս երկսեռ դպրոցների ուսուցչական խումբը մտադրութիւն ունի շուտով մի պատմական պիեսա ներկայացնելու, յօգուտ երկսեռ դպրոցների։ Պատմական պիեսան բոլորովին նորութիւն պիտի համարել սղնախցիներիս համար, քանի որ երբէք Սղնախում ներկայացրուած չէ։

—

ՄՈՒՇԻՑ Կ. Պօլսի թերթերին գրում են.—Բաղրանցի քրդերը վերջերս չարձակելով Շատախի Սէմալ և Շէնիկ գիւղերու վրայ, հայոց 500-ի չափ ոչխար տարեր և նոյն աներեններու գիւղերը վառեր են։ Գեղացիք Մուշ գալով կառավարութեան բողոք բարձին։

—Արմտեաց վիճակն դժբաղդաբար գոհացուցիչ չեղաւ այս տարի։ Մշոյ դաշտին մէջ անձրևի նուազութենէն բերքն չեղան ցանքերը, և այն կողմերն աւելի արդիւնաւոր են, ուր անձրև տեղաց կամ ջրարբի էին. երաշտութեան երեսէ ծղօններն չպարարտանալով, չարդի արտադրութիւն խիստ պակաս եղաւ։

—

Աստուածաբանութեամբ չարագործների ձեռքով սպանուած Դ. Ի. Կիպիանու ընտանիքը թոյլտուութիւն է ստացել հանգուցեալի մարմինը բերելու Կովկաս, իւր հայրենի հողում թաղելու։ Ինչպէս ասում են, հանգուցեալի մարմինը կը թաղուի քաղաքիս Մթածմինդայի բարձրութեան վերայ, ս. Դաւիթ կոչուած եկեղեցու գաւթում։ Հանգուցեալ Դ. Ի. Կիպիանու մարմինը զմռսուած է և շուտով կը բերուի Թիֆլիս։

—

Թիֆլիսի նահանգի վրայ ազնուականութիւնը հինգշաբթի, 5-ին նոյեմբերի, քաղաքիս Անչիսխատ կոչուած եկեղեցում կատարել պիտի տայ հանգուցեալ Դ. Ի. Կիպիանու հոգեհանգիստը։

—

Մենք խոստացել էինք մեր ընթերցողներին տպագրելու Մուրացանի «Աչ-ծեմիսկ Իշխանուհի» պատմական վէպը՝ բայց պատրաստ չը լինելով, մենք չը կարողացանք մեր խոստումը կատարել։

Այս տարուայ ընթացքում բանասիրական բաժնում հրատարակեցինք 'ի միջի այլոց մեր աշխատակից Զօրայի «Մահտեսի Սարգիսը», որ ինքնուրոյն աշխատութիւն է։

«Աչծեմիսկ Իշխանուհու» փոխարէն վաղուայ համարից կը սկսենք հրատարակել մեր աշխատակից «Նար—Դոսի «Ցնքյչ լարեր» վէպը, որ, կարծում ենք, հետաքրքրութեամբ պիտի կարդացուի։

—

Հոկտ. 30-ին, գիշերուայ ժամը 8-ին, Թիֆլիս կայարանի դիմացը, Աւչալեան փողոցի վերայ գտնուող մի տանը, երբ ընկեց Մակար Խլին իւր սեղանակցի հետ իւր սենեակում ընթրիքի էին նստած, յանկարծ ներս է վազում մի երիտասարդ Նիկօլայ Աֆանասու (կարէ-մեքենաների Զինգեր ընկերութեան գործակատար և առաջինների հարևան) և մերկացնելով դաշոյնը կամենում է ընկեցի գլուխը կտրել։ Այդ միջոցին մօտիկ կանգնող գործակատարի եղբայրը արգելք է լինում ոճրագործին միտքը կատարելու, բռնելով վերջինին և դուրս հանելով. իսկ ոճրագործը դեռ դաշոյնը ձեռքին, դուրս տանելու միջոցին սպառնում է, եթէ ոչ այսօր՝ գոնէ վաղը կ'իրագործէ իւր միտքը, քանի որ 200—300 ռուբ. փող ունի և ոչ ոքից չի վախենում։ Թէև այդ անցքից փոքր յետոյ ամբողջ 10 բոպէ չփլցներով պահնորդ էր կանչում, բայց դժբաղդաբար և ոչ մինը չերևաց։ Այս առաջին անկարգութիւնը չէ այս մասում, բայց մինչ օրս պահնորդ չի նշանակվում այդ փողոցաբաժնում։ Գոնէ այս դէպքը պատճառ կարողանայ լինել՝ յիշած մասում պահնորդ կարգելու։

—

Ռուսիայի և Պորտուգալիայի մէջ կապուած է դաշնագիր, որի զօրութեամբ փոխադարձաբար պէտք է միմեանց յանձնեն յանցագործներին, բայց այն պայմանով, որ եթէ յանցագործը մահապարտ է, միմեանց յանձնելուց յետոյ՝ նրանց չպէտք է մահուան դատապարտեն։

—

Հոկտեմբերի 30-ին, երկաթուղու երեկոյեան գնացքով Թիֆլիս եկաւ Պարսկաստանի ֆինանսների մինիստրի օգնական՝ Մահմեդ Ալի-խան Մօավինուլ

Մուլք։ Երկաթուղու կայարանում նրան դիմաւորեցին՝ Թիֆլիսի պարսկական հիւպատոսը, հիւպատոսարանի ծառայողներն և պարսիկ վաճառականներ։ Մօավինուլ-Մուլքը գալիս է Եւրոպայում արած ուղևորութիւնից.

—

Կ. Պոլսի հայ թերթերը հաղորդում են.— «Կրթական Վսեմ. Նախարարը՝ պաշտօնագրով մ'ուղղեալ առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն՝ խնդրած էր հաղորդել առաջնորդական վիճակաց և առաջնորդաց անուանց ցուցակն յառաջիկայ տարւոյ Սալնամէին մէջ դրուելու համար։ Ուստի Ս. Պատրիարք Հայրն հրամայեց Պատրիարքարանի դիւանին անմիջապէս պատրաստել այդ ցուցակն որպէս զի հաղորդուի Կրթական Նախարարութեան։

—«Կայս. Թիկնապահ մը նախընթաց օր Ազգ. Պատրիարքարան բերաւ Յանձնաժողովոյ մէկ պաշտօնագիրն որուն հետ ի նպաստ Ատանայի, Գօնեայի և Գաղատիոյ ավելոց 250 օսմ. ոսկւոյ տոմսակներ ղրկուած էին կարօտ ազգայնոց բաժնուելու համար։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն նամակաւ կարօտ ազգայնոց բաշխեց այդ նըպաստի տոմսակներն։

—

Հոկտեմբերի 30-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանում քննվում էր Ա. Թայիրեանի պահանջի գործը։ Պարոն Ա. Թայիրեան ինժէներային վարչութիւնից պահանջում է 180 հազար րուբլի այն շէնքերի համար, որ նա կառուցել է Ղարսի շրջանում։ Բայց որովհետև գործը բարդ էր, ուստի և դրա քննութեան եզրակացութիւնը թողուած է Նոյեմբերի 6-ին։

—

Թիֆլիսի շուկայում և հրապարակներում վաճառուող մթերքների գները 1887-ի Նոյեմբերի 1-ից մինչև դեկտեմբերի 1-ը։ Թխած հաց—սպիտակ ալիւրից 1 Փ. 5 կ., ցորենի ալիւրից 1-ին տեսակի 1 Փ. 3 կ., 2-րդ տեսակի 1 Փ. $2^{1}/_{2}$ կոպէկ։ Մինոյն ալիւրից թոնրում թխած 1-ին տեսակի 1 Փ. 5 կ., 2 րդ տեսակի 1 Փ. $3^{1}/_{2}$ կ., 3-րդ տեսակի 1 Փ. 3 կոպէկ։ Սպիտակ և ցորենի ալիւրից խառն լաւաշների 1-ին տեսակի 1 Փ. 5 կ., 2-րդ տեսակի 1 Փ. 4 կոպէկ։ Տաւարի միս 1-ին տեսակը առանց աւելորդ կտորի 1 Փ. 7 կ., 2 րդ տեսակի 1 Փ. 6 կ., սուկի 1 Փ. 13 կոպէկ։ Ոչխարի միս 1 Փ. 7 կոպէկ։ Խոզի միս 1-ին տեսակի 1 Փ. 7 կ., 2-րդ տեսակի 1 Փ. 6 կոպէկ։ Այս գները պարտաւորեցուցիչ չեն գիւղերից բերած և Թիֆլիսի հրապարակի վերայ վաճառող մթերքների համար։

«ՆՈՐ-ԴԱՐ» ԼՐԱԳՐԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Կարդալով հայ շաբաթաթերթի № 39-ում «Հայ ազգի կատաղի թշնամին» վերնագրով յօդուածը, ճշմարիտը խոստովանած, ես ոչ մտքիս, ոչ աչքերիս հաւատացի, որ մի հայոց շաբաթաթերթ, այն էլ առևտրական համարուող թերթ, այնքան իրեն կորցրած լինի, որ թոյլ տայ իրեն այնպիսի բան գրելու, ցեխը գցելով և ոտնակոխ անելով ազգի մի յայտնի դասակարգը՝ բոլոր վաճառականներին առանց բացառութեան. Նրա ասելով, իբրև թէ աշխարհիս բոլոր վաճառականներն ամենից խաբեբայ, վաչխառու, անամօթ, հարստահարիչ, այլոց կարողութիւնը փախցնող, անառակ, սուտ սնանկացող, մինչև անգամ իւր կնոջն անհաւատարիմ են, անառակների հետ ապրող և այլն և այլն հայ վաճառականն է. բոլոր հայ վաճառականներն ամենաանպիտաններն են աշխարհիս երեսին։

Ես ահա երեսուն տարի է, որ վաճառական եմ, ունեցել եմ մինչև այսօր և այժմս էլ ունիմ սերտ յարաբերութիւն լուսաւոր երկրի — Եւրոպայի հետ վաճառականական գործերով,— Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Աւստրիայի, Լեհաստանի և Ռուսիայի մայրաքաղաքների ընտիր գործարանատէրերի հետ միշտ գործ եմ ունեցել։ Թէ վերոյիշեալ երկիրներում և թէ ուրիշ քաղաքներում կան հայ վաճառականներ և վաճառատներ, սկսեալ Լօնդօնից, Մանչեստրից, Լիվերպուլից, Միլանից, Մարսելից և այլն և այլն։ Կարող եմ հաւատացնել, որ ամեն տեղ հայ վաճառականը ունի մեծ յարգանք և մեծ հաւատարմութիւն։ Իհարկէ եղել են հայերից անհաւատարիմներ, բայց շատ քիչ թւով, իբրև բացառութիւններ. բայց ինչքան էլ լինեն, դրանց օտարների հետ բաղդատելով, դրանք շատ չնչին տեղ են կազմել, ինչպէս մի կաթիլ ջուր ծովի մէջ։ Աւելի էլ չէր կարող լինել, որովհետև լուսաւոր աշխարհի վաճառականութեան մէջ հազարներով և շատ շատ է կատարվում սնանկութիւնը կամ առևտրի մէջ անճշտութիւն, խաբեբայութիւն քան թէ հայ վաճառականների մէջ։

Ես ինքս եթէ թուելու լինիմ, իմ փորձից և իմ գիտցածս կարող եմ ասել, որ լուսաւորեալ եւրոպացիները ինձ և ինձ նման հայերին հազարներով են խաբել կեղծ ապրանքներ ուղարկելով. շատ անգամ է պատահել, որ լաւը ցոյց են տուել, վատն են ուղարկել։ Եթէ նրանց արածները մեր արածների հետ համեմատելու լինինք, հայ վաճառականը նրանց մօտ արդարդաւը կերևայ։ Այժմ իսկ ես ունիմ գործ ֆրանսիացի, գերմանացի, ռուս և հրէայ վաճառականների հետ. անկեղծօրէն հաւատացնում եմ, որ ամենից լաւ և հաւատարմութեամբ վարուողը հրէայ վաճառականն է, թէպէտև անունը կոտրած է։

Շաբաթաթերթն ասում է, թէ «ունենալ հայ վաճառականի նման ազգի ներկայացուցիչ, կատարեալ անբաղդութիւն է ազգի համար»։ Իսկ ես կասեմ, որ այժմեան հայ վաճառականը եթէ ազգի անօգնականներին օգնական չէ, անբաղդութիւն էլ չէ երբէք և նա չէ աշխատել ազգի ներկայացուցիչ համարվելու օտարների առաջ, այդ գործը թողնելով մեր ուսեալներին։ Բայց ո՞ւր են դրանք և ինչ են։ Մեր ազգին անբաղդացնողները և անպատուողները այժմեան սուտ և թերուս ազգասէրներն են, որոնք լցուել են ամենուրեք և կոտրած գրիչները ձեռքներն առած, թղթեր են մրոտում՝ իրենց ուսումնական և բարոյական մարդ անուանելով, խեղճ հայոց գրականութիւնը ցեխոտում, մեր կանոնաւոր լեզուն աղճատում, մեր հասարակութիւնը ապականում։ Այսօր իւրաքանչիւր համբակ իրեն ազգասէր, գրագէտ-ուսումնական-պուբլիցիստ-կրիտիկոս-փիլիսոփա-բարոյագէտ է հռչակում և խեղճ ազգի գլխին անմիտ քարոզներ կարդում - արդեօք ո՞վ է դրանց սանձողը, ո՞վ է դրանց քաջալերողը. միթէ վաճառականներն են։

Այդպիսի մի գրիչ ահա հրապարակ է դուրս գալիս և ամբողջ հայ վաճառական դասակարգը առանց բացառութեան պախարակում և նրանց պատիւը ոտնակոխ անում։ Կարծես հայ վաճառական ասած մարդն էլ գոյութիւն չպէտք է ունենայ։ Կարծես հայ վաճառականը այդ տեսակ գործողների չափ բարոյականութիւն չունի։

Շաբաթաթերթը ասում է. «հայ վաճառականը ոչ մէկ լեզու լաւ չգիտէ, խօսում է այլազգի լեզուով»։ Զարմանալի բան. եթէ հայ վաճառականը հայերէն չգիտէ կամ վատ գիտէ, կը նշանակէ, որ նա դժբաղդաբար ուսումն չէ ստացել. բայց որքան էլ որ գիտէ, դարձեալ հայ վաճառականն է, որ հայ լեզուն պահպանում է թէ տանը և թէ դուրսը. ինչ ասենք մեր թերուսներին, մեր սուտ ազգասէր ուսումնականներին, որոնք մեզ վաճառականներիս դէմ յարձակուելով, փողոցում, թէ բանկում, թէ ժողովներում, թէ ընտանիքներում, բոլոր ժամանակ միայն ռուսերէն կամ ֆրանսերէն են խօսում։

Շաբաթաթերթը ասում է. «զզուելի է նա (վաճառականը) իւր ճանապարհորդութեան ժամանակ, երբ հանդիպում է կին հասարակութեան»... Այդ արդէն չափից դուրս է. ընդհակառակը, հայ վաճառականները աւելի քաղաքավարի են վերաբերվում դէպի կին մարդը, մանաւանդ ճանապարհի վերայ, քան թէ [illegible] քարոզողները, թէպէտև վաճառականները ուրիշներին բարոյականութիւն քարոզելու յանդգնութիւնը չունին։

Ես խօսում եմ շատ և շատ վաճառականների կողմից և կարող եմ ասել, որ իմ և շատերի կարծիքով, անբարոյականութիւնը մինչև օրս մեր մէջ անծանօթ է. անբարոյականութիւնը մեր ազգի մէջ ներմուծողը վաճառականը չէ. կարող է սա կամ այն վաճառականը անբարոյական լինի, անառակ կնոջ հետ ապօրինի յարաբերութեան մէջ լինի, բայց նա դարձեալ այնքան ամօթ ունի, որ կը թագցնէ և հրապարակ չի դուրս գալ իւր խայտառակ կեանքով և այդպիսի վաճառականին միշտ կը դատապարտէ վաճառական դասակարգը։ Երբէք չէք տեսնիլ, որ վաճառական դասակարգը ընդունէ իւր մէջ և յարգէ մի այնպիսի վաճառականի, որ մի պատուաւոր ընտանիքից ամուսնացած կնոջը խաբէութեամբ խլելով հանում է և իբրև սիրուհի պահում և ապօրինի զաւակները գրկած պարծենալով բուլվարներն է չափում, թողնելով օրինաւոր ամուսնուն փողոցի վերայ ապշած... Այդպիսի վաճառական չունինք. եթէ ունենայինք, վաճառական դասակարգը նրան իւր միջից դուրս կը ձգէր և ոչ թէ նրա խայտառակ արարքը կը փառաբանէր իբրև խիզախ։ Շաբաթաթերթը եթէ մի փոքր յետ նայելու լինի, կը տեսնէ, որ անառակութիւնը և ամուսնական անհաւատարմութեան վատ օրինակը վաճառական դասակարգից չէ։

Խօսքս կրճատելով, ես շատ զարմացել եմ, որ պարոն խմբագիր-հրատարակիչ Արգար Յովհաննիսեանի թերթումն է վաճառականութեան դէմ այդպիսի մի պախարակելի յօդուած լոյս տեսնում։ Ինքը պարոն խմբագիրը վաճառական է համալսարանից վերադառնալու օրից, ինքը վաճառականութեան ընկերութեան գլխաւորներից մինն է, անընդհատ և միշտ վաճառականների շրջանումն է ապրել և նրանց հետ միասին գործել, բանկի բոլոր վաճառականներին ճանաչում է. միթէ դրանք ամենքը վատ են. կամ ինչպէս էր նա այդ վաճառականների հետ գործում և մինչև այժմս ոչինչ վատ բան չէր տեսնում կամ տեսածը ծածկում էր. միթէ պարոնը չը գիտէ, որ ամեն տեղ և ամեն դասակարգում լաւեր էլ կան վատեր էլ. միթէ չէ պատահում, որ պատկառելի դամարներ անհետանում են և նրանց տեղ ոչինչ չարժող թղթի կտոր է լինում դրած և կամ ոչինչ չարժող պարտամուրհակներ փոփոխվում են... Ասացէք խնդրեմ, ո՞ր ազգի մէջ չէ պատահում այսպիսի դէպքեր, միայն մասների միջով են նայում, ծածկվում է, պրծաւ գնաց։

Շաբաթաթերթը հայ վաճառական դասակարգը, ամբողջապէս առած՝ վնասակար և անբարոյականացնող տարր է համարում հայ ազգի համար և նրան մինչև անգամ անուանում է անառակ և անհաւատարիմ դէպի իւր ամուսնական պարտաւորութիւնը, մոռանալով, որ շաբաթաթերթն է, որ անբարոյականութիւնը քաջալերում է օրը ցերեկ և նրան դեռ պատուոյ վկայութիւն է շնորհում։ Ես վաճառականների կողմից բողոքում եմ այդ շաբաթաթերթի անարդար և պախարակելի յարձակումների դէմ և խնդրում... խմբագիր, պատուական «Նոր-Դար»-ի մի համարում տեղ տաք այս իմ բողոքիս յանուն անկողմնապահութեան, եթէ անգամ համաձայն չլինիք իմ բողոքիս հետ։ Պարոն Արգար Յովհաննիսեան, մեզ վաճառականներիս պատերազմ էք հրատարակում, ընդունում ենք և կը պատրաստուինք զքոյդ 'ի քոյոց քեզ մատուցանելու։

Հայ վաճառական

Թիֆլիս, 28 նոյմ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍՂՆԱԽ, 28 հոկտեմբերի.—Կանանց դասի վերայ շատ բան գրվում, խօսվում է, որպէս զի դրանց վիճակը բարելաւուի և դրանց էլ մասն տրուի մասնակցելու հասարակական խնդիրներին, գրականական աշխատութեանց և այլն, բայց դեռ շատ ժամանակ է հարկաւոր այդ դրութեան հասնելու համար։ Թէև ուրախալի է, որ հայկանանց մէջ էլ երևում են կին-մատենագիրներ, բայց դրանք դեռ բացառութիւններ են. մեր տիկիններն ու օրիորդներն ոչ միայն չեն ձգտում այդ գեղեցիկ նպատակին հասնելու, այլ, ընդհակառակն, իրենց սխալ ձգտումներով աւելի են հեռանում դրանից։ Կեղծ քաղաքակրթութիւնը, կեղծ լուսաւորութիւնը դրանց մէջ մեծ քայլերով առաջ է գնում և դա մեր տանը քանդում է։ Միշտ արտաքինին հետևելով, ներքինը բոլորովին մոռանում են։ Անիծուած մօդան, ծծմայրներ պահելը, քոծ ու բջով, սավերով ու լակէյով ապրելը հայերի տունը քանդեցին։ Արտաքուստ փքուն, ներքուստ փուճ.—ահա ինչ է ներկայացնում մեր առօրեայ կեանքը և դրանց գլխաւոր պատճառը կանայք են։ Դրանք են, որ իրենց ամուսիններին չուալ ծախսերի մէջ են ձգում, բոլորովին ուշք չդարձնելով նրանց նիւթականին։ Իսկ մենք տղամարդիկներս այնքան բարոյական ոյժ չունինք այդ ախտին դիմադրելու։ Մեր կանանց և տղամարդկերանց մէջ զգալի կերպով բացակայում բարոյական ոյժը և դա ցաւալի է։ Նահանգական մեծ քաղաքներում բարձր դասակարգի տիկիններն ու օրիորդները, թողած իրենց ծծկեր մանուկները դայեակների յուսոյ, երեկոները վազում են դէպի կլուբներն ու կրուժօկները, ուր անց են կացնում իրենց ժամանակը զանազան անպատակ բաներով, և այդպիսով վատ օրինակ են տալիս միւսներին էլ։ Գալով գաւառական քաղաքների տիկիններին ու օրիորդներին, դրանք էլ կարծես չեն ուզում ետ մնալ դրանցից և որովհետև գաւառական քաղաքներում դեռ ևս ընդունուած չէ տիկիններին ու օրիորդներին անարգել կլուբներ և կրուժօկներ ('ի հարկէ եթէ կան) յաճախելու, ուստի իրենց ճարը տեսնելով, իրենց տներն են կլուբներ ու կրուժօկներ դարձրել։

Սղնախի տիկիններն ևս ետ չեն մնացել. Նրանք էլ ամեն շաբաթ հաւաքվում են մէկի կամ միւսի տուն և «լօտօ» խաղալով վատնում են իրենց թէ ժամանակը և թէ իրենց գրպանները, անհոգ թողնելով իրենց տունն ու տեղը։

Փորձեցէք դրանց հասկացնել, թէ լօտօն վնասակար է թէ իրենց նիւթականին և թէ ֆիզիքական առողջութեան, նրանք կը ծաղրեն ձեզ։ Աշխատեցէք դրանց հասկացնել գրականութեամբ, տնտեսութեամբ զբաղուելու օգուտը, նրանք երեսից էլ չեն նայիլ։

Բ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՑ

—

ՈՒՍՏՐ, 10/22 հոկտեմբերի.—Անցեալ անգամ խոստացել էի խօսել չինացիների վերայ, որոնք այստեղ չայնիկ կը կոչուին և, կարող եմ ասել, Ամերիկայի ամենայետադէմ ժողովուրդն կը կազմեն,—Նրանց կրթելու համար եղած ամենայն փորձեր խորտակուեր են չինական պարսպի հանդիպելով։ Թէև չինական պարիսպն, որ առակ է դարձել ամենայն ազգաց մէջ ևս, գոյութիւն չունի այժմ համարեա, դարերն իրենց կնիքը նրա վերայ ևս դնելով, խորտակել են նրան, սակայն «չինական պարիսպը» հիմք ունի նոյն իսկ այդ ժողովրդի յատկութեան մէջ։ Եւ. չիրաւի, առաջին իսկ անգամից, մարդ նրանց նիստ ու կացն դիտելով, իսկոյն կը տեսնէ, որ «չինական ճշմարիտ պատ» մը կպատէ նոցա միացեալ աշխարհէն,—ոչ մի հնարով չես կարող չինացիին սովրել, որ թողնէ իւր հայրենի սովորութիւններն։ Այն միջոցին, երբ ո և է ազգի մաս մը անջատուելով իւր հայրենիքէն Ամերիկա կը գաղթէ, անմիջապէս կը նկատես, որ նորեկին և բնակլացած ամերիկացին մէջ եռանդուն յարաբերութիւն մը կը սկսի, բնակլացած ամերիկացին նորեկին ուսուցանել կփորձէ, և նորեկն՝ յարմարիլ կաշխատի։ Սակայն այդ կարելի չէ ասել չինացիների համար. Նոքա եկածներովը կգիմեն չինացիի մ' օգնութեան և կառանձնանան բոլորովին, կաշխատին, որ իրենց պէտքեր իրենց մէջ լրացնեն, իրենց կարիք՝ իրենք լցուցանեն։ Նոքա խըստիւ կհետևին իրենց հայրենի աւանդութիւններին և սովորութիւններին, երբէք չեն փոխեր ոչ իւրեանց հագուստներն և ոչ ալ ուտելիքները։ Չինացիներն սովորաբար կարճահասակ մարդիկ են. նոցա երեսներն ցորենի և աւելի ևս դեղին գոյն ունին և զարմանալի տգեղ մարդիկ են (իհարկէ մեր տեսակէտով), կարծես Աստուած այդ ազգն ստեղծելու միջոցին արտնեղած լինէր... Չինացիներն, կանանց նման երկարմազ կթողուն ետևերէն և հիւսելով՝ կփաթաթեն գլուխներին՝ որպէս զի գլխարկ ծածկելու հնչութիւն լինի. մազերն ամենևին չեն կտրեր։ Կը հագնեն՝ լայն արխալուղի պէս բան մը կապտագոյն կամ սև, որ մինչև ծնկներն կիջնեն. դորա տակէն կը հագնեն նոյն գոյների կտորէ կարած լայն շալվար, մէջքերն երբեմն կը կապեն կաշի։ Կօշիկներն լայն է և տակը կաշիի տեղ փայտ, ինչպէս և կրունկներն, որ նոյնպէս փայտէ են և լայն ու հաստ։ Գլուխներն կը հագնին գլոր գլխարկ մը և սպիտակ օձիք կամ թևնոցներ ամենևին չեն գործածեր։ Չինացիների ամենասիրած և սննդարար կերակուրն է բրինձը, որից ամենափառաւոր փլաւ կ'եփեն և իրենց բնական կերակրեղենաց տեսակներով շատ սիրուն մաքուր սեղան կը պատրաստեն։ Չինացիներն խոզի միս չեն ուտեր, ինչպէս և չեն գործածեր ոգելից ըմպելիներ...։ Չինացիներն Ամերիկա կը գան ոչ թէ բընակութիւն հաստատելու համար, հապա փող աշխատելու և շուտով կրկին հայրենիք վերադառնալու մաքով. այդ է պատճառն, որ հազիւ կը պատահի չինացի մը, որ իւր կինն ալ իւր հետ բերած լինի։ Չինացիներն այն աստիճան կապուած են իրենց հայրենիքի հետ, որ մինչև անգամ երբ նոքա օտարութեան մէջ վախճանին, նոցա դիակներն պէտք է տարուի և հայրենիքի հողի մէջ ամփոփուի... Գուցէ այս վերջի հանգամանքի մէջ խառն լինի և կրօնական հաւատալիք մը, սակայն անկասկած է, որ հիմքը՝ հայրենիքի սէրն է և կապակցութիւնը։ Չինացիներն առանձին պաշտօնագիր մ' ունին Ամերիկայի

կառավարութեան հետ այդ մասին։ Չինացիներն, որ Ամերիկայի համարեա ամէն քաղաքներու մէջ կը գտնուին, սովորաբար կպարապին օձիք և թևնոցներ սպիտակելով՝ օսլայելով (կրախմալելով) և սպիտակեղէն լուանալով։ Պէտք է խոստովանիլ, որ չինացիներն այդ արհեստը հասցուցեր են կատարելութեան, այնպէս որ, ոչ մի ժողովուրդ այնպէս չ'օսլայեր սպիտակեղէնն և չի մաքրեր, ինչպէս չինացին։ Իսկ ինչ կվերաբերի նոցա աշխատութեան, այդ մասին վճիռն աւելորդ է, զի մաքրութիւնն Ամերիկայի մէջ առաջին պայման լինելով, իւրաքանչիւր ոք ճեմելու դուրս եկած միջոցին, ով կուզէ լինի այդ՝ մշակ, արհեստաւոր թէ միլիօնատէր, պէտք է սպիտակ օձիք և թևնոցներ ունենայ։

Չինացիներն սովորաբար իրենց համար կը վարձեն առանձին խանութներ, որոնց մէջ միևնոյն ժամանակ և բնակութիւն կ'հաստատեն։

Պէտք է գիտնալ, որ չինացիներն չափազանց ատուած են Ամերիկայի բոլոր ժողովուրդներէն ալ՝ իրենց մի քանի յատկութիւնների պատճառաւ։ Այդ յատկութիւններէն մինն է և ժլատութիւնը։ Ամերիկացին սովոր է մարդավարի կեանքի, նա չէ կարող տանել, երբ տեսնէ, թէ ինչպէս իւր աչքի առաջ չինացին կը վարէ ամենայն զրկանքներով լի կեանք, թէև ունի միջոց աւելի մարդավայել ապրելու։ Բայց այդ՝ չինացին իւր գործն աւելի աժան գնով կը կատարէ քան ո և է մինը միւս ազգերի անդամներէն։ Սակայն այդ ատելութեան ամենամեծ պատճառներէն մինը, մեր կարծիքով, այն է, որ չինացին իրեն միշտ առանձնացած, միշտ կղզիացած կը պահէ հասարակութենէն. Նա կապրի կեդրոնացած ինքն իւր մէջ, իւր հայրենի կեանքով. Նա բոլորովին կտրուած է մնացած կեանքէն, նորան ոչ մի բան չի հետաքրքրեր, ոչ թատրոն, ոչ ընկերութիւն, ոչինչ, բոլորովին ոչինչ։ Այս օրս հարիւրաւոր ընկերութիւններ կան բարեգործական նպատակներով, որոնց անդամներն մշակներն են և որոնք ձրիաբար կը պահպանեն հիւանդանոցներ, դպրոցներ, խնդանոցներ, գրատուններ, թանգարաններ և այլն և այլն, և այս բոլորը, ինչպէս առացի, ձրի, ժողովրդի համար... Ահա այդ ընկերութիւններին, իւրաքանչիւր ոք պարտաւորութիւն կը համարէ մասնակցելու, իւր լումայն ձգելու, բայց չինացին հեռու է այդ ամենէն։ Ամերիկացին համար անհասկանալի է այդ վարմունքը, և նա կատէ նորան՝ մարդկային ցեղէն, իւր շրջանէն դուրս համարելով նորան։ Այդ ատելութեան պէտք է վերագրել այն կարգադրութիւնն ալ, որով իւրաքանչիւր նաւի միայն չորս չինացի կը թոյլատրուի մէկ տարուայ մէջ Ամերիկա փոխադրել...

* * *

Անցեալ նամակովս գրած էի հայերու մասին։ Սրանից ճիշտ երկու ամիս առաջ Խարբերդցի հայ երիտասարդ մ առաջին հայ գերեզմանը բացաւ Ամերիկայի մէջ։ Խարբերդցի երիտասարդ հանգուցեալ Սարգիս Մաղաքեանն, որ 24 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ կնքեց իւր մահկանացուն, դեռ նոր աւարտած է Խարբերդի ամերիկական քօլէճը և միայն այս ամառ, մաքուր անգլիերէն գիտնալուն և բաւական ալ ընդունակութիւններ ունենալուն համար եկած էր Ամերիկայի Նիւ-Եօրկ քաղաքը, ուր երկու ամիս ապրելէն ետ հիւանդացաւ և քանի մ'օր Նիւ-Եօրկ քաղաքային հիւանդանոցի մէջ մնալէն վերջ մեռաւ... Այստեղ, Ուստր գտնուող հայերս հանգանակութիւն արինք մեր մէջ և 100 րուբլիի չափ գումար մը հաւաքելով, ուղարկեցինք խարբերդցի երիտասարդի թաղման ծախսերն հոգալու համար։ Պէտք է գիտնալ, որ երբ այստեղ հանգուցեալ մը տէր կամ փող չունենայ, որպէս զի հոգան իւր թաղումը, կը վաճառուի դօկտօրներու...։ Ամերիկայի գաղթական հայերուս մէջ մահուան երկրորդ դէպքը պատահեց սույս. 12/24-ին. հանգուցեալն աղքատ լինելով, նոյնպէս հանգանակութիւն եղաւ և 200 րուբլի հաւաքուելով, շատ շքեղ թաղում եղաւ, որ իւր վերայ դարձուց և անգլիական թերթերի ուշադրութիւնն, որոնք գովաբանեցին հայ ազգի սէրն ու միաբանութիւնը... Որովհետև մահուան դէպքը նոր է և անսովոր, ուստի խիստ խոր տպաւորութիւն գործեց այստեղ գտնուող 350 հայերի վերայ։ Ինչպէս տեղեկացանք, մէկ հայ մ'ալ այս տարի ամառը Գալիֆօրնայի Ֆլօրէնցիա քաղաքն էր մեռած։ Այս դէպքերի ազդեցութեան տակ, 50 ի չափ հայեր պատրաստութիւն կը տեսնեն գալ տարի վերադառնալու հայրենիք։ Այդ հայերից իւրաքանչիւրն և բաւական աջող բաղդի հանդիպած և բազմաթիւ նեղութիւններ կրած լինելով, այժմ իրենց հետ կը տանեն հազար հինգ հարիւրէն մինչև երկու հազար րուբլիի գումարներ։ Թէև մի կողմէն ուրախալի երևոյթ է, որ 50 հոգի միասին կը վերադառնան իրենց հայրենիքը, բայց ցաւալին այն է, որ նոցա տեղ կը բռնեն նորանոր գաղթականներ 15—25 հոգիներէ կազմուած խումբերով՝ 15—20 տարեկան մատաղ երիտասարդներ, որոնք միայն Ամերիկայի լուր լսած, կը վազեն այս հեռաւոր, վտանգաւոր, կորստաբեր ճանապարհը։ Միթէ չկայ մինը՝ որ արգելք լինի նոցա, միթէ չկայ մինը՝ որ հասկացնէ նոցա ձեռնարկութեան վտանգները. երևակայեցէք, որ գաղթականներն 15—20 տարեկան մատաղ, անփորձ, միամիտ երիտասարդներ են... ինչ է գոցա ապագան. ինչ կը սպասէ գոցա՝ օտարութեան մէջ...

* * *

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԲՕԼՂԱՐԻԱ. — «Times»-ի վիեննայի թղթակիցն ասում է, որ Ստամբուլօվի ուղևորութիւնը դէպի Բուքրեստ (Ռումինիայի մայրաքաղաքը) սպասվում է նոյեմբերի 25-ին։ Բօլղարական մինիստր-նախագահն իւր հետ կը տանէ պրինց Ֆերդինանդի իւր ձեռով գրած նամակը Կարլոս թագաւորին։ Քաղաքական մեծ նշանակութիւն են տալիս այս առաքելութեան։

Միևնոյն միջոցներին բօլղարական մի ուրիշ մինիստր կուղևորի Նիշ (Սերբիա), որպէս զի պրինց Ֆերդինանդի կողմից շնորհաւորէ Միլան թագաւորին։ Հիմք կայ կարծելու, որ քաղաքավարական այդ փոխանակութիւնները՝ երեք պետութիւնների ցանկութիւնների նշան է իրենց երկիրները միմեանց մօտեցնելու։ Եթէ մինչև անգամ բօլղարական դաշնակցութիւնը, նկատում է թղթակիցը, մօտ էլ չլինի իւր գոյութիւնը ստանալուն, դոնէ եւրոպական խաղաղութեան համար ցանկալի էր, որ Սերբիայի, Բօլղարիայի և Ռումինիայի մէջ գէթ ոչ-ձևական համերաշխութիւն լինէր՝ Բալկանի մանր ազգութիւնների վերայ յարձակող մեծ պետութիւնների քաղաքականութեան դէմ նրանց անկախութիւնը պահպանելու։

ԹՒՐՔԻԱ. — Կ. Պօլսի անգլիական դեսպան սէր Ուիլլեամ Ուայտը Բ. Դրան ուշադրութիւնն է դարձրել այն հանգամանքի վերայ, որ մինչև անգամ մայրաքաղաքի շրջակայքում չկայ ոչինչ ապահովութիւն աւազակներից։ Օր չէ անցնում, որ Կ. Պօլսի շրջակայքում մի կամ երկու սպանութիւն չպատահի։

ԱՄԵՐԻԿԱ։ — Վաշինգտոնի բարձրագոյն դատաւորին ուղարկուել է մի ծրար, որի մէջ դժոխային մեքենայ է եղել, որ ծրարի բանալու միջոցին պիտի տրաքէր։

ՍԵՐԲԻԱ. — Սերբիական սկուպշտինայի գլխաւոր գործն այժմ զինուորական բարեփոխութիւններն են։

—Միլան թագաւորը յայտնել է, որ աւելի լաւ է համարում սինօդ ունենալ՝ քան պատրիարքական աթոռ։ Այս խօսքը բացատրում են նրանով, որ նա չէ ուզում Միքայէլ պատրիարքի վերադարձը։

ԲՕԼՂԱՐԻԱ. — Բօլղարական ներկայացուցիչ պ. Վուլկովիչը Կ. Պօլսում, հետևեալ յայտարարութիւնն է տուել Բ. Դրան. «Սօֆիայի կառավարութիւնը տեղեկացնում է թիւրքական պետական պարտքի վարչութեան, որ մինչև երկրին աւելորդ խնդիրների չլուծուիլը ոչինչ վճար տալ կարող չէ։

—Կ. Պօլսից Վուլկովիչը հեռագրում է իւր կառավարութեան, որ իբր թէ իշ. Բիսմարկն այժմ նպաստաւոր կերպով է վերաբերվում դէպի բօլղարական խնդիրը։

—Սարանովն մտադիր է Ստամբուլօվի համաձայնութեամբ բօլղարական ազգային ժողովին առաջարկելու մի օրինագիծ՝ Բօլղարիայում մի առանձին անկախ եկեղեցի ունենալու մասին։

—Պրինց Ֆերդինանդը մերժել է բօլղարական զինուորական մինիստր Մօտկուրօվի խնդիրը՝ հրաժարման մասին։

—Վիեննայից պրինց Ֆերդինանդի անուան ստացուած են մի քանի, արտաքուստ կասկածելի ծրարներ, որոնք դեռ բացուած չեն։

—ԹՒՐՔԻԱ. — Թիւրքիան աննպաստ կերպով է վերաբերվում Անգլիայի և Ֆրանսիայի մէջ Սուէզի ջրանցքի մասին կայացած համաձայնութեան։

—Բ. Դուռն առաջարկել է Եգիպտոսի խէդիվին Սուդան ուղարկել թիւրքական կանոնաւոր զօրքեր։

—Բօլղարական էկզարքոս Յովսէփը բողոքեց բօլղարական կառավարութեան վարմունքի դէմ Կլիմենտ միտրոպօլիտի հետ։

—Մինիստրների խորհրդում նոյեմբերի 23-ին քննուել է Հայկական խնդիրը։

ՀԱԲԵՇՍՏԱՆ։ — Մասսաուայից հեռագրում են, որ Րաս-Ալուլան յաղթութիւն է տարել Ալայի մօտերքը և Ասմառայի վերայ է գնում։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

*** Մինչև օրս պապի յօբելեանի առթիւ եղած ընծաների արժէքը գերազանցում են մէկ միլիօն ֆրանկ։

*** Պարիզի գիտութեան ճեմարանն, իւր վերջին նիստերից մինում որոշեց հաստատել մի նոր մեդալ՝ 'ի պատիւ ֆրանսիացի հռչակաւոր ֆիզիկոս Արագօի։

*** Լօնդոնի մի ինժեներ Գրէղէյդ անունով, առաջարկել է անգլիական կառավարութեան ծովային մի ներքնուղի փորել, ութ վերստ երկարութեամբ, որով Եդուարդի կղզին պիտի միանայ ցամաքի հետ. եթէ այդ նախագիծն ընդունուի, Մօնրէալի և Լիվերպուլի մէջի ճանապարհը 67,2 մղոն պիտի կարճանայ։

*** Բերլինի հրշէջ խումբի կառավարիչ Շտուդէն հնարել է մի նոր սաղաւարտ հրշէջների համար, որի օգնութեամբ կրակի ամենաբոցավառ և ամենածխալի տեղերն կարելի է մտնել՝ առանց դժուարութեան։ Անցեալները փորձի համար, ներքնատներից մինում մի այնպիսի կրակ արին, որին մօտենալը անհնար էր, բայց հրշէջները անվրդով մտ էին գալիս մէջը։

*** Կալիֆօրնիայում հրատարակուած է մի օրէնք, որի զօրութեամբ գինի կեղծողներն ենթարկվում են 60—500 դոլլար տուգանքի և բանտարկութեան։

*** Յայտնի եգիպտագէտ և վիպասան Գէորգ Էբերս գրել է եգիպտական կեանքից մի նոր վէպ «Elifen» (Էլիֆցիներն) անունով։

*** Այս օրերս Բերլինի քրէական դատարանում քննվում էր մի կին, Շտուբ ազգանունով, որ մեղադրվում է տասն երկու կեղծարութիւնների (պօդլօգ), տասն հինգ խաբեբայութիւնների և մի վատնումի համար։

*** Այս օրերս Լօնդոնից փախել է սիրահարների մի զոյգ։ Աղջիկը՝ Նէլլի Հէրարդ, լօրդի աղջիկ է, իսկ տղան տասն հինգ տարեկան միմոս է (կլօուն)։ Նրանք առաջին անգամ ծանօթացել են միմեանց հետ աղջկայ հօր տանը՝ մանկական ներկայացման միջոցին։ Փախստականները դեռ չեն գտնուել։ Աղջկայ հայրը 100 ֆ. ստերլինգ է նշանակել նրան, ով կը վերադարձնէ իւր աղջկանը, իսկ ցիրկի տէրը 200 ֆ. ստերլինգ՝ ով կը վերադարձնէ իւր միմոսին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. — 30 Նոյեմբերի։

«Правительственный Вѣстникъ»-ը հաղորդում է, որ Օգոստափառ Երեխաների կարմրուկը անցել է անհետևանք և Նոցին Բարձրութիւնները զբօսնում են բաց օդում։

«Journal de St. Pétersbourg»-ը նկատում է լօրդ Սալսբէրի ասած ճառի խաղաղասիրական բնաւորութիւնն և ասում է, որ թէև նրա մի քանի մասերը կարող են ռուսաց կողմից նկատողութեան հանդիպել, բայց լրագիրն այդ չէ անում գրաֆ Կալնոկի ճառից յետոյ։

«Бирж. Вѣд.»-ի թերթը հաղորդում է, որ հէնց առաջին լուրից, թէ գերմանական կայսերական բանկին արգիլվում է գրաւ վերցնելու ռուսական տոկոսաբեր թղթերն, ֆինանսների մինիստրութիւնը նպատակ ունէր, այդ նախագծի իրագործման միջոցին, ռուսաց կառավարութեան բանկերից մինին Բերլինում յանձնարարելու, ետ առնելու գերմանական պետական բանկում գրաւ դրուած ռուսական տոկոսաբեր թղթերն և նրանց համար տալ այն փոխառութիւնն, որ առաջ էր տրվում, մանաւանդ որ այդ փոխառութիւնն աւելի չէ նրանց արժէքի 50 %-ից, իսկ բոլոր փոխառութեան քանակութիւնն էլ 35 միլիօն րուբլիից չէ անցնում։

ՊԱՐԻԶ. — Աչալողմեան անգամ Պիւլի պահանջելով, արդարադատութեան մինիստրը և Ռուվիէն համաձայնեցան անմիջական դատախազային քննութիւն նշանակելու Վիլսոնի երկու նամակներն գողացնելու մասին դատական դէպքը։ Այդ պատճառաւ դատաստանն որոշեց դադարեցնել Կաֆֆարէլի գործի քննութիւնը, բայց շարունակել Անդլօի և Ռատիցցիի գործի քննութիւնը։

Կաֆֆարէլի պաշտպանն երէկ յայտարարեց, որ Կաֆֆարէլը վատազործ չէ, այլ Բուլանժէի թշնամիների սարքած մեքենայութեան զոհ։

ՈՒԱՇԻՆԳՏՕՆ. — Բամբակի արդիւնաբերութիւնը հասնում է 6,300,000 հակի՝ 19.640,000 մօրգ հողից. եգիպտացորենի առատութիւնը հասնում է 19°/₁₀ բուշէլի, իսկ բոլորը միասին՝ 1,453 միլիօն բուշէլի. որակով սովորականից վատ է։

ԲԵՐԼԻՆ. — Կայսրի առողջութիւնը գոհացուցիչ է։

ՍԱՆ-ՌԵՄՕ։ — Այստեղ հաւաքուած բժիշկները գտան, որ թագաժառանգի կոկորդում վերջի ժամանակներս ուռոյցք է առաջացել, որ, աչքի առաջ ունենալով պրինցի ընդհանուր առողջութեան գերազանց դրութիւնը, հաւանականօրէն կանցնի՝ կարևոր միջոցներն գործածելուց։

ԲԵՐԼԻՆ. — Իշխան Բիսմարկի արած կարգադրութիւնն, որով պետական բանկին արգիլվում է գրաւ առնելու ռուսական արժէներն, «Vossiche Zeitung»-ը բացատրում է նրանով, որ Ռուսիան բարձրացրեց մաքսային տուրքերը. «Borsen Zeitung»-ը բացատրում է քաղաքական պատճառներով։

Պրուսական ծովային վաճառականութեան ընկերութիւնը նոյնպէս դադարեցրեց ռուսական տոկոսաբեր թղթերի գրաւականով փոխառութիւն անելը։

ՊԱՐԻԶ. — Ոստիկանութիւնը յայտարարում է, որ նրա մօտ ոչ մի թղթի փոփոխութիւն չէ եղել Կաֆֆարէլի դատավարութեան առթիւ։

«Siecl»-ի խմբագրի վերայ, որ մերկացրել էր Կաֆֆարէլի գործը, գիշերային յարձակում են գործել Վիլսոնի կաշառելով, որի համար խիստ անպատուաբեր թղթերը գտնվում էին խմբագրի մօտ՝ հրատարակելու համար։

ՍՕՖԻԱ. — Բօլղարական կառավարիչներ ազգային ժողովին ներկայացրել են մի օրինագիծ, որով պիտի սահմանափակուին մամուլի իրաւունքները, գլխաւորապէս պրինց Ֆերդինանդին յարձակումներից ազատ պահելու դիտաւորութեամբ։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱՆ

30 Նոյեմբերի

Լօնդօն	$21^{1}/_{32}$.			
Համբուրգ	$178^{3}/_{4}$, $179^{3}/_{8}$, 179.			
Պարիզ	$222^{1}/_{2}$, $223^{1}/_{2}$.			
Պօլուիմպերիալ	9	ր.	7	կ. սակ.
Մորս. կուպօն.	$181^{1}/_{2}$	ր.	—	կ. սակ.
Արծաթ	1	ր.	33	կ. սակ.
Բօրսային զեղ.	$5^{3}/_{4}$ և $7^{0}/_{0}$.			
Պետակ. բանկի	$5^{0}/_{0}$.			
1-ին շրջանի	99	ր.	12	կ. սակ.
2-րդ	98	ր.	—	կ. գն.
3-րդ	98	ր.	—	կ. գն.
4-րդ	98	ր.	—	կ. գն.
5-րդ	98	ր.	—	կ. գն.
6 րդ	—			
100 և 1000 արևելեան փոխառութեան $5^{0}/_{0}$ տոմսեր,				
1-ին շրջանի	96	ր.	12	կ. սակ.
2-րդ	96	ր.	—	կ. սակ.
3-րդ	96	ր.	—	կ. սակ.
Առաջին $5^{0}/_{0}$ ներքին փոխառութեան $5^{0}/_{0}$ շահով գումարի տոմսեր	$262^{1}/_{4}$	ր.	—	կ. սակ.

2-րդ . . . . . 240¾ ր. — կ. առկ.
5½% րենտէր . 102 ր. — կ. առկ.
Ոսկէ րէնտ. . . . 193 ր. — կ. առկ.
Թիֆ. քաղաք. վարկի ընկեր.
օբլիգ. . . . 93 ր. — կ. ծախ.
Վերջին 4% — փոխառութիւնը . . . 99 ր. 12 կ. առկ.
Պետերբուրգի բօրսայի դրութիւնը ամնաթօյլ է։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.— 31 Հոկտեմբերի։ Երկաթուղիներով բերուող բեռների վերայ հարկ դնելու հարցը ներկայացրուած է պետական խորհրդին։

«С.-Петерб. Вѣдом.» թերթը հաղորդում է, որ մտադրութիւն կայ դատաստանական շատ շրջաններում, նահանգական դատարանների անդամների, դատաստանական քննիչների և լրացուցիչ հաշտարար դատաւորների թիւը աւելացնել. Նոյնպէս վճռուած է Սիբիրում դատաստանական վերանորոգումները յետաձգել։

»Journal de St.-Pétersbourg»-ը հերքում է Բեռլինի լրագիրների յայտարարութիւնը, որ վերաբերում է պետական բանկի բաժիններում գերմաներէն լեզուով մուրհակների հաշուելու արգիլուելուն և ասում է, որ 15 տարի առաջ բանկը շրջաբերականներ ուղարկեց իւր բաժանումներին, հաղորդելով, թէ օտար լեզուով գրուած մուրհակները, որոնց վճարումը պէտք է լինի ռուսական այն վաճառանոցներում, ուր բօրսային նոտարներ չկան, չեն հաշուիլ, որովհետև սովորական նոտարները հրաժարվում են նրանց բողոքելուց, երբ նրանց չեն վճարում. բայց չ'նայելով այս կարգադրութեանը՝ գերմանական մուրհակները, մինչև անգամ ռուսաց լեզուով չը թարգմանածները, հաշուի էին ընդունվում. ապա յն երկու տարի առաջ պետական բանկերի բաժանումներից մինը, ինչ որ դժուարութիւնների պատճառով, ինքը յայտարարեց, որ օտար լեզուով մուրհակները չէ ընդունիլ։ Նոյնպէս վարուեց մոտերքս մի գրասենեակ։ Սրանից երևում է, որ պետական բանկը ոչ միայն չէր դժուարացնում գերմաներէն լեզուով գրուած մուրհակների հաշիւը, այլ, ընդհակառակն, աշխատում էր հեշտացնել այդ գործողութիւնը այնպիսի միջոցներով, որոնք ապահովում են թէ իւր սեպհական և թէ իւր կլիենտների շահերը։

ՊԱՐԻԶ։—Գրէվին թոյլացել է Վիլսոնի գործի ընթացքի փոփոխութիւնից և մերժում է նրա մեղաւորութիւնը։ Դատական քննիչը երէկ քննութեան ենթարկեց Վիլլսոնին։

ՍՕՖԻԱ.—Հին-Զագրայի շրջակայքում պատահած անկարգութիւնների քննութիւնից երևացել է, որ ժանդարմիայի հալածած աւազակային զինուած խումբը գործում էր բուլղարական պաշտօնաթող սպայ՝ Բայանօվի հրամանատարութեան տակ և քաղաքական նպատակներ է ունեցել։ Աւազակային խմբից մի քանի հոգի ձերբակալուած են։

ՉԻԿԱԳՕ,—Հրձիգութեան համար մահուան դատապարտուած չորս ոչնչականներին կախեցին երէկ առաւօտ։

ՊԱՐԻԶ.—Կաֆֆարելն և Լիմուզէնը առժամանակ արձակուած են։ Ոստիկանատան կառավարիչը արձակուած է իւր պաշտօնից։

ԲԵՐԼԻՆ.—Թագաւոր Կայսրի Բերլին լինելու միջոցին, Նորին Մեծութեան մօտ պէտք է լինին՝—ինֆանտերիայի գեներալ ֆօն Վերդեր, գեներալ-մայեօր Լինդկուիստ և գնդապետ Գենինգես. Թագաժառանգ Իշխանի մօտ լինելու նշանակուած են գեներալ-լէյտենանտ գրաֆ Վալդերզէէ։ Իշ. Բիսմարկը կայսրի հրամանով առաջիկայ շաբաթ կը գայ Բերլին։

Սան-Րէմօյից ստացուած տեղեկութիւնները անկասկածելի են կացուցանում, որ գերմանական թագաժառանգ իշխանի հիւանդութիւնը խեցգետնի հիւանդութեան բնաւորութիւն ունի, իսկ նրա բժշկութեան շարունակութեան մասին հաւաստի տեղեկութիւններ կարելի է հաղորդել միայն դօկտօր Մօրից Շմիդտի Սան-Րէմօյից վերադառնալուց յետոյ, ուր նա ուղարկուած էր կայսրի հրամանով, որպէս զի յետոյ բանաւոր զեկուցում ներկայացնէ հիւանդի դրութեան մասին։ Թագաժառանգ իշխանին հաղորդեցին բժշկական խորհրդի հետևանքը, որից երևացել էր, որ նրա կոկորդային հիւանդութիւնը խեցգետնի հիւանդութեան բնաւորութիւն ունի։ Փոքր ինչ առանձին մնալուց յետոյ՝ թագաժառանգ իշխանը վճռեց անդամահատութեան չենթարկուել։

ԽԱՐԿՈՎ.— 1 Նոյեմբերի։ Օրլօվի բանկում կատարուած զեղծումների գործի քննութիւնը դատաստանական պալատում նշանակուած է նոյեմբերի 3-ին։

ԿՈԿԱՆԴ.—Միջին-ասիական ընկերութեան բամբակ մաքրելու «Կուդրին և ընկ.» գործարանը մօտերքս սկսեց իւր գործողութիւնը։ Բամբակի բերքը լաւ է։ Ռուսաց ապրանքների առևտուրը խաղաղ է։

ՊԱՐԻԶ.—Քաղաքային վարչութեան խորհուրդը հրամայեց քանդել ազատութեան մատուռը, որը բօյեալիստները կառուցել են Լիւդովիգ XVI պատժի յիշատակին։

ՍԻՄԼԱ.—Էյուբ-խանը, ըստ երևոյթին, Հնդկաստան կը բերուի։

ՊԱՐԻԶ.—Երէկ մի դեսպանի հետ մնաս-բարև անելիս՝ նախագահ Գրէվին յայտարարեց, որ նա հաստատապէս վճռել է իւր պաշտօնի մէջ մնալու։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. 2 Նոյեմբերի։ «Гражданинъ»-ը հաղորդում է, որ գեներալ Չերէվինը ուղևորեց Բերլին, ուր պիտի սպասէ Արքայական գընացքին։ Բերլինում Թագաւոր Կայսրի մօտ կը լինին միայն գեներալ Չերէվին, երկու ադիւտանտ և գերմանական կայսրի ուղեկիցներից երկու հոգի։ Պետական քարտուղար Գիրսի Բերլին ուղևորելու մասին լուրերը ճիշտ չեն։

Լրագիրները հաղորդում են, որ ժողովրդական կրթութեան մինիստրութեան մէջ մինիստրի օգնական՝ Իշ. Վօլկօնսկու նախագահութեամբ կազմուած կանանց բարձրագոյն կրթութեան յանձնաժողովը փակուած է՝ մշակելով մի նոր կանոնադրութիւն, որ, եթէ հաստատուելու լինի, կը գործադրուի գալ ուսումնարանական տարուայ սկզբից։ Մտադրութիւն կայ այսուհետև ևս թոյլ տալ կանանց բարձրագոյն ուսումնարանական հաստատութիւնները, բայց որովհետև դըրանք բացառապէս ուսուցչուհիներ և փորձուհիներ պատրաստելու պիտի ծառայեն, ուստի ներկայ ծրագրից պիտի դուրս ձգուի քիմիայի, բնագիտութեան և միւս մասնագիտական առարկաների դասախօսութիւնը։ Բոլոր ուս. հաստատութիւններն էլ ժող. կրթ. մինիստրութեան պիտի ենթարկուին։

ԼՕՆԴՕՆ. Երէկ նոյնպէս մի քանի կռիւներ պատահեցան առանց գործ մնացողների և ոստիկանութեան մէջ,—ամբոխը մի քանի անգամ փորձեց ճեղքել ոստիկանական շղթան, մտնել Տրաֆալգար-սքվէրն և այնտեղ միտինգ սարքել, բայց այդ գործերը չաջողեցան և, վերջապէս, ոստիկանութիւնը ցրուեց խռովարարներին, որի միջոցին մի քանի ձերբակալութիւններ եղան։

Խմբագիր-հրատարակիչ
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1887-ի մայիսի 15-ից Վլադիկավկազի և Թիֆլիսի մէջ կայլին երթևեկութեան հետևեալ կարգն է նշանակուած։

Թիֆլիսից դուրս են գալիս

Երթևեկութիւնները կ'ես դիլիժանսով մօտ շրջանառու ընթացքով։

Կ. Պօլիս ից.—Շաբաթ առաւօտները։

Վլադիկավկազից դուրս են գալիս.

Ա. Հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքը

1) Առ. 7 ժ. դիլիժանսը Պասանաուրում, Թիֆլիս հասնում է միւս օրը երեկոյեան 6 ժ.

2) Առ. 9 ժ. դիլիժանսը Մլէթում, Թիֆլիս հասնում է միւս օր երեկոյեան 8 ժ.

Բ. Վեց հոգու տեղ ունեցող կառքը

1) Ցերեկուայ 4 ժ. առանց գիշերելու միւս օրը երեկոյեան 7 ժ. հասնում է Թիֆլիս։

2) Ցերեկուայ 6 ժ. 30 ր. առանց գիշերելու միւս օրը երեկոյեան 9 ժ. 50 ր. հասնում է Թիֆլիս։

Ա. Հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքը

1) Առ. ժ. 7-ին. Գիշերանոցը Դուշէթի կայարանում. Վլադիկավկազ հասնում է միւս օրը երեկոյեան ժամը 8-ին։

2) Առ. ժ. 9-ին։ Գիշերանոցը Մլէթում. Վլադիկավկազ հասնում է միւս օր ժ. 8-ին.

Բ. Վեց հոգու տեղ ունեցող կառքը

1) Ցերեկուայ ժ. 4-ին, առանց գիշերելու միւս օրը ցերեկուայ ժամ 7-ին հասնում Վլադիկավկազ։

2) Ցերեկուայ ժ. 5-ին, առանց գիշերելու միւս օրը երեկոյեան 8 ժ. հասնում է Վլադիկավկազ։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ԵՐԹԵՒԵԿՆԵՐԻ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱՐԵԱՆՑԻ
(Երևանեան հրապարակում Ծերունեանցի տանը.)

Ընդունելութիւնը ամեն օր.

Առաւօտեան 9—10 ժամին Ա. Բախուտօվ—կանանց և երեխաների հիւանդութիւնների։ 10—12 ժամին Կ. Բախուտօվ—Ներքին ջղային հիւանդութիւնների և էլեքտրական բժշկութիւնն 12—1 ժամին Գ. Քուչարեանց—Արտաքին, վիրաբուժական, աչքի և վեներական (ծածուկ) հիւանդութիւնների։

Երեկոները 6—8 ժամը, իսկ չորեքշաբթի և շաբաթ երեկոյեան ժամերին կոկորդի և ականջի հիւանդութիւնների։

Ամենայն օր քննվում են ծծմայրների և ծառաների առողջութիւնները և ծաղիկ են կտրում։

Վարձ խորհրդի համար առաւօտեան 40 կ., իսկ երեկոյեան 60 կոպէկ։

Չքաւորները անվարձ։

Հիմնադիր բժշկապետ
Գ. ՔՈՒՉԱՐԵԱՆՑ.
X—93

ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄ

Այն պարոնները, որոնք մեզանից շերամի սերմ են խնդրած և ցանկութիւն ունին ստանալու, թող կանխաւ ուղարկեն իրենց վճարը։ Սերմը կուղարկուի մինչև նոյեմբեր ամիսը։ Սերմի ամեն մի զօլոտնիկի գինն է 80 կոպ. սերմը պատրաստուած է Ցելիուլէր եղանակաւ իտալական դեղին բոժոժի տեսակից։

Հասցէն. Дербентъ Константину Г. Меликъ-Шахназарянцъ.

Կ. Կ. Մելիք-Շահնազար.

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ.

գնացքների երթևեկութիւնը «Թիֆլիսի» կայարանում։

Բաթում գնում է պոստ. առաւ.	8 ժ.	49 ր.
Բաթումից գալիս է ,, երեկ.	10 ժ.	15 ր.
Բագու գնում է ,, երեկ.	10 ժ.	46 ր.
Բագուից գալիս է ,, առաւ.	8 ժ.	6 ր.
Թիֆլիսից Սուրամ գնում է ապրանքակիր-մարդատար գնացքը ցեր.	3 ժ.	21 ր.
Սուրամից գալիս ապր. մարդ. գնացք առաւ.	8 ժ.	24 ր.
Թիֆլիսից խառն գն. առաւօտ.	8 ժ.	20 ր.
Ազստաֆայից ,, ,, երեկոյեան	9 ժ.	18 ր.

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET Cie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Ուղիղ և կանոնաւոր երթևեկութիւն Մարսէլի և Բաթումի մէջ։

Չորեքշաբթի, նոյեմբերի 11-ին, «ՄԵՕԶ» (Meuse) շոգենաւը, նաւապետ «ՏԻԲԱԼ» (Thibal) դուրս կը գայ Բաթումից դէպի Տրապիզօն, Օրդու, Սամսօն, Կ. Պօլիս և Մարսէլ։

Տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան գործակալութեան Բաթումում՝ պ. ԳԱՐԱՆԻՕՆԻՆ, Թիֆլիսում՝ պ. ՐԷՆՕԻՆ, Նախկին գալերէյա Արծրունիների № 103.
4—2

ԲԺԻՇԿ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑԸ

Ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 10-ը, երեկոյեան՝ 4-ից մինչև 5-ը։

Բնակվում է Ստարի-Արսենալնի փողոցի վերայ, տուն Բակրաձէ № 20.
X—26

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ լաւ գիտէ մաթեմատիկական առարկաներ՝—ալգեբրայ, երկրաչափութիւն, թուաբանութիւն և այլն և աջողութեամբ պատրաստում է թէ հայոց և թէ ռուսաց ուսումնարանների համար աշակերտներ, ցանկանում է դասեր ունենալ յիշեալ առարկաներից։ Ցանկացողները կարող են դիմել «Նոր-Դար»-ի խմբագրութեան։
X—24

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
ՎՈՒՕԴ
ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՍ ԱՌ ՄԱՍ
ԵԱԳՕՐ ԳԻՆԿԵԼԻ ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ

Գնի մասին կարելի է իմանալ Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վերայ, № 17, Ռօտինեանցի հիւրանոցի կողքին, զինագործ ԿՈՒՐՑԻՑ. այնտեղ էլ ծախվում է մաս առ մաս։
4—3

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

ԴԵԱՏԿՕՎՍԿՈՒ ԹՂԹԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ
ԹՂԹԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ

Թիֆլիսում, Երևանեան հրապարակի վերայ, գործատան գներով վաճառվում են.—պօստալին, գրելու, տպագրութեան ամեն տեսակի, զանազան գոյնի ալբօմի, ծխախոտի, թէյի, շաքարի, մանուֆակտուրի և զանազան տեսակ հաստ թղթեր (կարտօն). Նոյնպէս և Վատմանի, Ալէքսանդրեան թղթեր, Բրիստոլեան հաստ թուղթ (կարտօն), զանազան՝ կանցելեարիաների, դրասենեակների և աշակերտական պիտոյքներ և այլն։
10—4